

JERZY ŁADYSZ

Politechnika Wrocławska, Polska
Wrocław University of Science and Technology, Poland

Dysproporcje wewnątrzregionalne w rozmieszczeniu instytucji otoczenia biznesu na przykładzie województwa dolnośląskiego

Intra-Regional Disparities in the Distribution of Business Environment Institutions Based on the Example of Dolnośląskie Voivodeship in Poland

Streszczenie: Instytucje otoczenia biznesu (IOB) odgrywają istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości na obszarze ich oddziaływania. Obowiązujące strategie rozwoju jednostek administracyjno-terytorialnych i regionalne programy operacyjne wspierają tworzenie tych instytucji. W praktyce jednak, wraz z powstawaniem kolejnych IOB, narastają dysproporcje przestrzenne w ich rozmieszczeniu. Celem badania była ocena dostępności przestrzennej istniejących instytucji otoczenia biznesu na obszarze województwa dolnośląskiego. Na podstawie zgromadzonych danych o istniejących IOB, rozmieszczeniu ludności i przedsiębiorstwach wykonano wielowarstwowe analizy przestrzenne. Badania wykazały istotne dysproporcje przestrzenne w rozmieszczeniu IOB. Na obszarze województwa występuje kilka koncentracji przestrzennych IOB, jak i liczne obszary o niskiej i bardzo niskiej ich dostępności w stosunku do sieci osadniczej. W przypadku dalszego braku planu rozmieszczenia IOB w skali regionu istniejące dysproporcje w ich rozmieszczeniu będą się nasilać, a tym samym szanse rozwoju przedsiębiorczości na licznych obszarach o niskiej dostępności usług wspierających biznes będą coraz mniejsze. Ze względu na złożoność podjętych zagadnień ustalenia w artykule mają charakter kierunkowy i stanowią punkt wyjścia do dalszych pogłębionych badań, m.in. do wyznaczenia obszarów wskazanych do rozmieszczenia na nich nowych IOB.

Abstract: Business environment institutions (BEIs) play an important role in the development of entrepreneurship in their area of influence. Actual development strategies of administrative-territorial units and regional operational programmes support the creation of these institutions. In practice, however, with the emergence of subsequent BEIs, increase spatial disparities in their location. The aim of the study was to assess the spatial accessibility of existing business environment institutions in the Dolnośląskie Voivodeship. On the basis of collected data on existing BEIs, distribution of population and enterprises, GIS multi-layer analysis was performed, including transport network, nature restrictions. The conducted research shows significant spatial disparities in the location of BEIs. On the territory of the voivodeship there are several spatial concentrations of BEIs, as well as numerous areas with low and very low accessibility in relation to the existing settlement network. In case of further lack of BEIs location plan on a regional scale, the existing disparities in their location will increase, and thus the chances of entrepreneurship development in numerous areas with low accessibility to business support services will decrease. Due to the complexity of the issues

undertaken, the findings in the article are of a directional nature and constitute a starting point for further in-depth research, inter alia designation of areas predisposed for the location of new BEIs.

Słowa kluczowe: województwo dolnośląskie; dysproporcje wewnątrzregionalne; instytucje otoczenia biznesu; usługi dla biznesu; wielowarstwowe analizy przestrzenne

Keywords: business environment institutions; business support services; Dolnośląskie Voivodeship; GIS multi-layer analysis; intra-regional disparities

Otrzymano: 19 grudnia 2019

Received: 19 December 2019

Zaakceptowano: 4 maja 2020

Accepted: 4 May 2020

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Ładysz, J. (2020). Dysproporcje wewnątrzregionalne w rozmieszczeniu instytucji otoczenia biznesu na przykładzie województwa dolnośląskiego. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 34(2), 102–116. doi 10.24917/20801653.342.7

WSTĘP

Nierównomierne rozmieszczenie instytucji otoczenia biznesu (IOB) przyczynia się do narastania terytorialnych dysproporcji rozwojowych. Problemy rozwoju terytorialnego, a przede wszystkim dysproporcji, są przesłanką prowadzenia polityki spójności, która wspiera spójność terytorialną. O znaczeniu spójności terytorialnej świadczy fakt przeznaczania na politykę spójności na poziomie Unii Europejskiej najwięcej środków z budżetu unijnego (351,8 mld euro w okresie 2014–2020) w porównaniu z innymi wspólnymi politykami.

Pojęcie spójności terytorialnej dotychczas nie zostało zdefiniowane w znaczeniu prawnym czy operacyjnym. Jak ustalono we wcześniejszym badaniu, w znaczeniu planistycznym spójność terytorialna oznacza kształtowanie (porządkowanie) terytorium zgodnie z przyjętymi zasadami, m.in. poprzez optymalizację rozmieszczenia funkcji istotnych z punktu widzenia wspólnego dobra (Ładysz, 2014: 79).

Celem badania była ocena dostępności przestrzennej istniejących instytucji otoczenia biznesu na obszarze województwa dolnośląskiego z uwzględnieniem potrzeby poprawy spójności terytorialnej, konkurencyjności i innowacyjności województwa oraz koncepcji rozwoju równomiernego, harmonijnego, zrównoważonego i efektywnego ekonomicznie (*balanced, harmonious, sustainable and effective development*).

Badanie jest zgodne m.in. z *Regionalną strategią innowacji dla województwa dolnośląskiego na lata 2011–2020*, w tym z kierunkiem działań 2.1.3. „Rozwój sieci inkubatorów i parków technologicznych/przemysłowych w województwie” w ramach celu strategicznego 2. „Zwiększenie szansy na sukces innowacyjnych projektów biznesowych”. Jak podano w dokumencie, „dbając o spójność terytorialną – nie tworząc jednak struktur dublujących się – powinno podjąć się działania na rzecz wzmocnienia sieci inkubatorów i parków technologicznych (przemysłowych) w województwie (model dyfuzyjny). Należy wspierać rozwój tych instytucji, a w odniesieniu do inkubatorów – również tworzyć nowe. Rozwój tego rodzaju zaplecza, przy obecnej koncentracji terytorialnej w wybranych ośrodkach, powinien być realizowany w sposób równomierny” (*Regionalna strategia...*, 2011: 73).

METODY BADAŃ

Na potrzeby realizacji celu badania wykonano:

1. przegląd literatury przedmiotu dotyczącej rozmieszczenia i czynników lokalizacji IOB,
2. inwentaryzację istniejących IOB w województwie dolnośląskim,
3. analizę uwarunkowań rozmieszczenia IOB w województwie dolnośląskim (ze względu na objętość artykułu nie zostały w nim zawarte wszystkie wykonane analizy),
4. opracowanie kierunkowych zasad rozmieszczania IOB w ramach publicznej polityki wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności.

Na podstawie literatury przedmiotu do inwentaryzacji przyjęto następujące rodzaje IOB:

1. agencje i izby rozwoju regionalnego,
2. akademickie inkubatory przedsiębiorczości,
3. centra transferu technologii,
4. fundusze kapitału zalążkowego,
5. fundusze poręczeń kredytowych,
6. fundusze pożyczkowe,
7. inkubatory przedsiębiorczości,
8. inkubatory technologiczne,
9. parki technologiczne,
10. parki przemysłowe.

Inwentaryzację IOB w województwie dolnośląskim wykonano na podstawie analiz dostępnych map, zestawień i wiadomości zawartych na branżowych stronach internetowych związanych z tymi podmiotami (m.in. PORT, 2019).

DYSPROPORCJE W ROZMIESZCZENIU IOB NA POZIOMIE KRAJOWYM

Jak wykazują badania na poziomie krajowym (Stryjakiewicz, 1999: 133; PARP, 2014), przestrzenne rozmieszczenie IOB w Polsce nie jest równomierne. Zdecydowana większość przedsiębiorców preferuje miasta do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Udział IOB na terenach gmin wiejskich w całym kraju jest znikomy i są to głównie gminy podmiejskie dużych aglomeracji. Na wsi funkcjonuje zaledwie 4–5% tych instytucji, są to głównie parki i inkubatory przedsiębiorczości. Jednak przez niekonsekwencję we wspieraniu IOB na obszarach wiejskich również te instytucje często zamykają swoją działalność po zakończeniu ich finansowania. Dlatego największą koncentracją IOB charakteryzują się aglomeracje miejskie, tj. Kraków, Katowice, Wrocław, Poznań i Trójmiasto. Zróżnicowanie rozmieszczenia IOB występuje nie tylko w odniesieniu do rodzaju jednostki terytorialnej, zauważalne jest również na poziomie krajowym. Najbardziej wyposażone w IOB są województwa na południu Polski, jak śląskie, małopolskie, dolnośląskie, podkarpackie, gdzie znajduje się ich około 41%. Kolejne, dobrze rozwinięte pod tym względem województwa znajdują się na północy kraju, jak zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie (21%), oraz w Polsce centralnej (wielkopolskie). Względnie niska koncentracja IOB występuje w województwie opolskim i podlaskim (rycina 1).

Z badań prowadzonych cyklicznie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) wynika korelacja między poziomem rozwoju gospodarczego mierzonym PKB a liczbą IOB w województwie (z wyjątkiem województwa mazowieckiego).

Rycina 1. Rozmieszczenie ośrodków innowacji oraz inkubatorów przedsiębiorczości w Polsce (2014)

Źródło: PARP (2014: 14)

Wykazano także wpływ wielkości ośrodka akademickiego mierzonego liczbą studentów na liczbę innowacyjnych ośrodków i inkubatorów przedsiębiorczości.

CZYNNIKI LOKALIZACJI INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Przestrzenne rozmieszczenie instytucji otoczenia biznesu stanowi wypadkową wielu czynników. Czynniki lokalizacji instytucji otoczenia biznesu zależą m.in. od lokalizacji działalności gospodarczej. Badania PARP wskazują na liczne czynniki społeczne i ekonomiczne, które są brane pod uwagę przez przedsiębiorcę podczas wyboru lokalizacji nowej działalności gospodarczej w celu maksymalizacji zysku i zwrotu z inwestycji. Najczęściej uwzględnianymi czynnikami są: rodzaj i wielkość jednostki terytorialnej, rozwój gospodarczy regionu, potencjał społeczno-gospodarczy, dynamika procesów transformacji, zaangażowanie władz regionalnych i lokalnych oraz liczba uczelni wyższych i studentów (Gasidło, 1995: 21; PARP, 2014: 14–17).

Do najczęściej branych pod uwagę przestrzennych czynników lokalizacji IOB można zaliczyć odległości od:

1. głównych traktów transportu drogowego i kolejowego,
2. lotnisk,
3. dużych zakładów produkcyjnych,
4. uczelni wyższych,

Istotnym elementem spośród wszystkich wymienionych czynników jest dostępność transportowa. Dla potencjalnego klienta parku przemysłowego, oferującego usługi nowo powstającym przedsiębiorstwom, odległość od węzłów komunikacyjnych naj-

ważniejszych i strategicznych dróg kołowych odgrywa duże znaczenie. W przypadku zakładania nowej działalności gospodarczej, w zależności od jej specyfiki, rozbudowana sieć drogowa o wysokiej klasie technicznej, umożliwiająca połączenie z najważniejszymi miastami w kraju i poza jego granicami, stanowi kluczowy czynnik decyzyjny. W przypadku sieci kolejowych sytuacja jest podobna, gdyż łatwy dostęp przedsiębiorstwa do linii kolejowych usprawnia przewóz towarów lub może zwiększyć obszar pozyskiwania wyspecjalizowanych pracowników.

Odległość od lotniska ma szczególne znaczenie dla przedsiębiorstw ukierunkowanych na działalność i współpracę z partnerami zagranicznymi. Dostęp do lotniska jest istotnym czynnikiem przyciągającym lokalizację IOB w pobliżu.

Także odległość od dużych zakładów produkcyjnych ma wpływ na wybór lokalizacji IOB. Ten czynnik jest szczególnie istotny dla przedsiębiorstw, które chcą rozwijać się w obszarze najnowszych technologii i innowacyjności, gdyż istotną rolę w działalności badawczo-rozwojowej często odgrywają duże zakłady produkcyjne.

Równie ważnym czynnikiem lokalizacji IOB jest odległość od uczelni wyższych. Najwięcej IOB jest zakładanych na obszarach o wysokim udziale studentów w społeczności lokalnej. Jest to istotne nie tylko w przypadku lokalizacji akademickich inkubatorów przedsiębiorczości, ale także podczas lokowania parków technologicznych, które są wspierane przez wysoko wykwalifikowaną kadrę akademicką (Hołub-Iwan, Olczak, Cheba, 2012: 67).

Według badaczy amerykańskich kluczowym czynnikiem konkurencyjności i innowacyjności jest geograficzna bliskość jednostek naukowych i przedsiębiorstw (Pisano, Shih, 2009). Ten czynnik w dużej mierze odpowiada za sukces parków technologicznych w Stanach Zjednoczonych, gdyż w odróżnieniu do parków europejskich lub azjatyckich te zlokalizowane w Stanach zachowują silny związek z pobliskimi uniwersytetami. Około 50% parków technologicznych w USA funkcjonuje na przedmieściach, a tylko 35% z nich na terenie miast. Charakterystyczną cechą amerykańskich parków jest także ich ścisła specjalizacja – w zależności od specyfiki uczelni, w ramach której funkcjonują.

WYNIKI INWENTARYZACJI IOB W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM, SKALA DYSPROPORCJI W ICH ROZMIESZCZENIU

Z analizy sieci IOB w województwie dolnośląskim wynikają istotne dysproporcje w rozmieszczeniu tych instytucji. W 153 gminach, na 169 gmin łącznie w województwie dolnośląskim, nie są zarejestrowane żadne IOB (rycina 2).

W zdecydowanej większości IOB znajdują się na terenie gmin miejskich. Największa ich liczba zlokalizowana jest w najważniejszych ośrodkach miejskich na prawach powiatu, tj. we Wrocławiu, Wałbrzychu, Jeleniej Górze i Legnicy. Ponadto są zarejestrowane w Świdnicy, Bolesławcu, Bielawie, Dzierżoniowie, Nowej Rudzie, Lubinie, Brzegu Dolnym, Strzegomiu, Strzelinie, Kobierzycach oraz Złotoryi. W połowie 2019 roku dwie instytucje zostały zarejestrowane w granicach administracyjnych gminy wiejskiej, poprawiając tym samym wskaźnik lokalizacji IOB na terenach wiejskich województwa dolnośląskiego do 2% ogólnej liczby IOB.

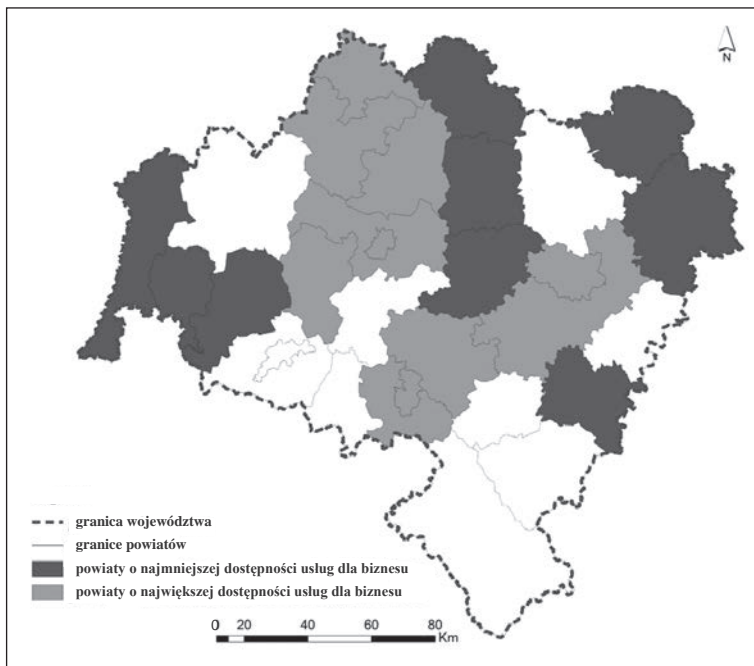
W układzie powiatów instytucje otoczenia biznesu zlokalizowane są głównie w mieście na prawach powiatu Wrocławiu, gdzie funkcjonuje 61% wszystkich IOB zarejestrowanych w województwie dolnośląskim (rycina 3). Relatywnie wysoką liczbą IOB

Rycina 2. Gminy w województwie dolnośląskim, w których nie funkcjonują IOB (2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Rycina 3. Dostępność usług dla biznesu w województwie dolnośląskim na poziomie powiatów (2019)

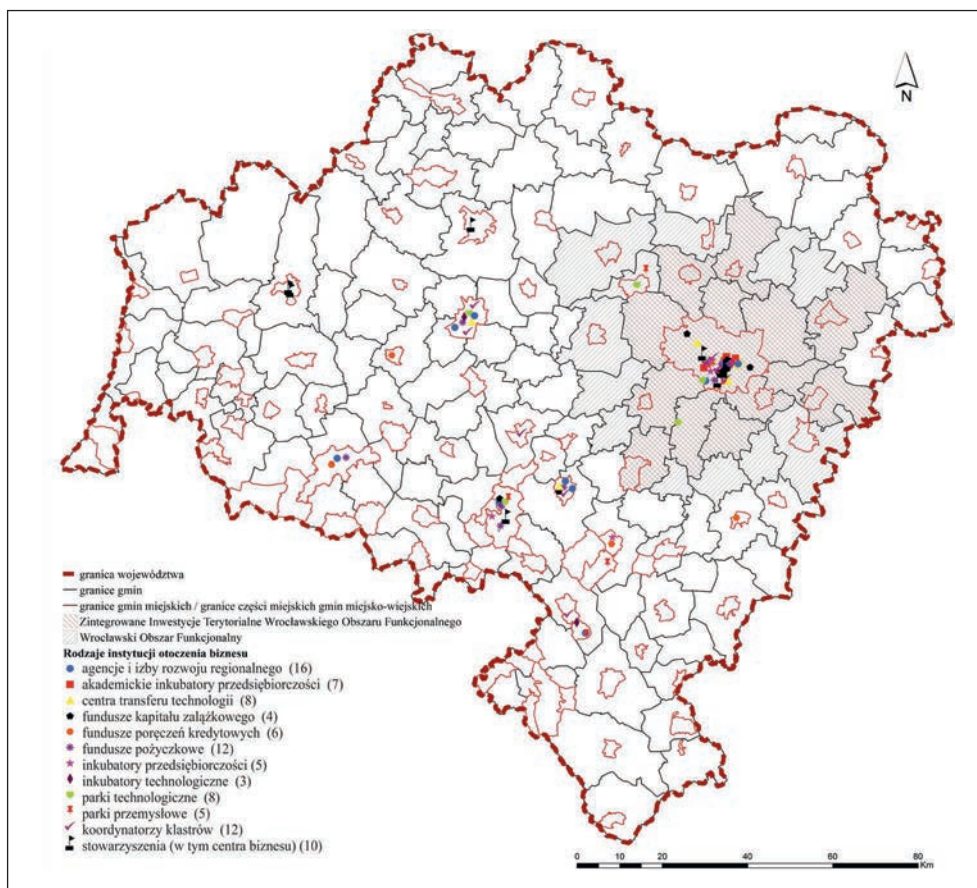

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Instytucji...* (2019)

charakteryzuje się również powiat wałbrzyski, co może być odzwierciedleniem przemian strukturalnych, które miały miejsce w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Przeprowadzone tam badania wykazują, iż większość instytucji wspierających przedsiębiorstwa pojawiła się w miejscach, gdzie zamykano zakłady produkcyjne (Dołzbłasz, 2009: 64).

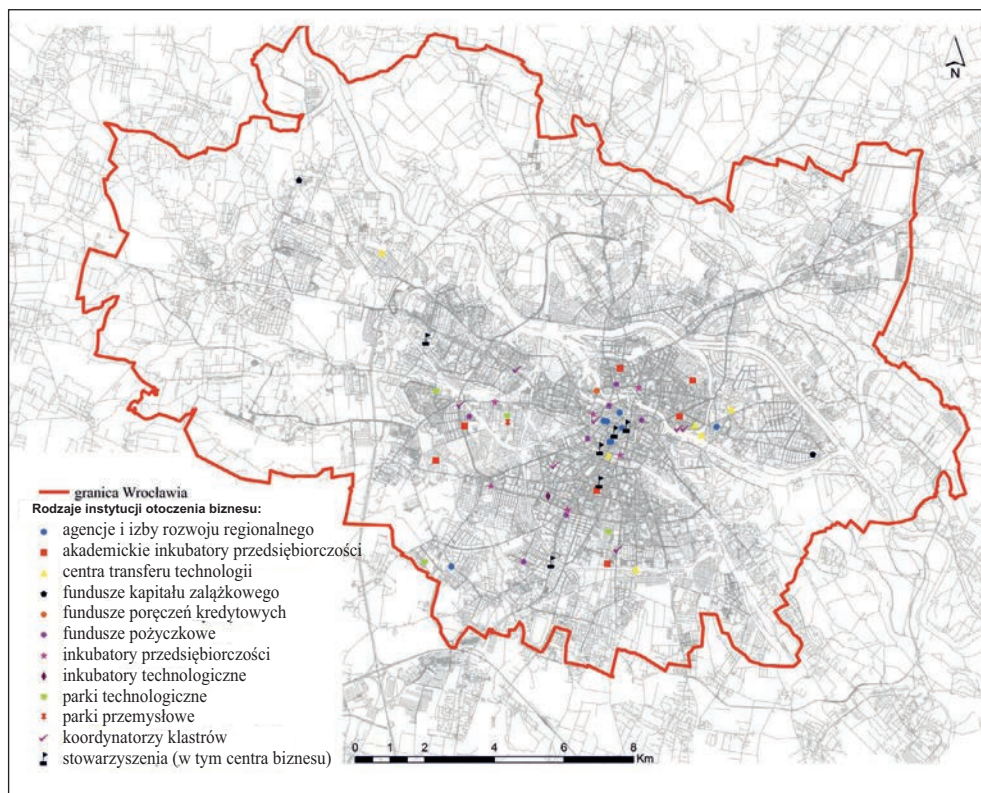
Najliczniej występują agencje rozwoju regionalnego, fundusze pożyczkowe oraz fundusze poręczeń kredytowych. Te instytucje znajdują się we wszystkich powiatach województwa. Natomiast najbardziej lokalnie funkcjonują inkubatory i parki technologiczne, które swoje przychody uzyskują z najmu pomieszczeń, nie mają zatem szerokiego spektrum działania. Według deklaracji przedsiębiorców najmniej informacji o usługach oferowanych przez IOB oraz najmniejsza liczba odbiorców usług proinnowacyjnych jest w następujących powiatach: górowskim, lubańskim, lwóweckim, milickim, oleśnickim, strzelińskim, średzkim, wołowskim oraz zgorzeleckim (Kornecki, Kowalczyk, 2010: 68). Najwięcej usług proinnowacyjnych znajduje się w powiatach wielkomiejskich, tj. wrocławskim, świdnickim, głogowskim, legnickim, wałbrzyskim, lubińskim, polkowickim i złotoryjskim (rycina 4).

Rycina 4. Rozmieszczenie instytucji otoczenia biznesu w województwie dolnośląskim (2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Rycina 5. Rozmieszczenie instytucji otoczenia biznesu na obszarze Wrocławia (2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Występujące zróżnicowanie dostępności przestrzennej IOB powoduje różnice w atrakcyjności poszczególnych obszarów województwa dla przedsiębiorców – z punktu widzenia warunków rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej.

ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZMIESZCZENIA IOB W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM

Z analizy lokalizacji istniejących IOB na obszarze województwa dolnośląskiego, uwarunkowań ich działalności, dostępnych dokumentów, na podstawie których zostały powołane i funkcjonują, często nie wynikają jasne, jednoznaczne zasady ich rozmieszczenia. Na przykład są IOB zarówno na obszarach o wysokiej, jak i o niskiej stopie bezrobocia – w okresie tworzenia poszczególnych IOB, jak i obecnie. Były one tworzone i działają zarówno na obszarach o wysokiej, jak i o niskiej aktywności gospodarczej, o względnie dużym, jak i o małym potencjale demograficznym itd. Biorąc pod uwagę specyfikę procesu tworzenia IOB poszczególnych rodzajów, brakuje polityki publicznej w zakresie rozmieszczenia IOB w województwie, w dużym stopniu lokalizacje istniejących IOB wynikały z czynników oddolnych, rynkowych, a nawet przypadkowych, jak brak lepszego pomysłu na zagospodarowanie wolnej działki czy budynku, możliwość skorzystania z dofinansowania ze środków europejskich na innowacyjność i innych.

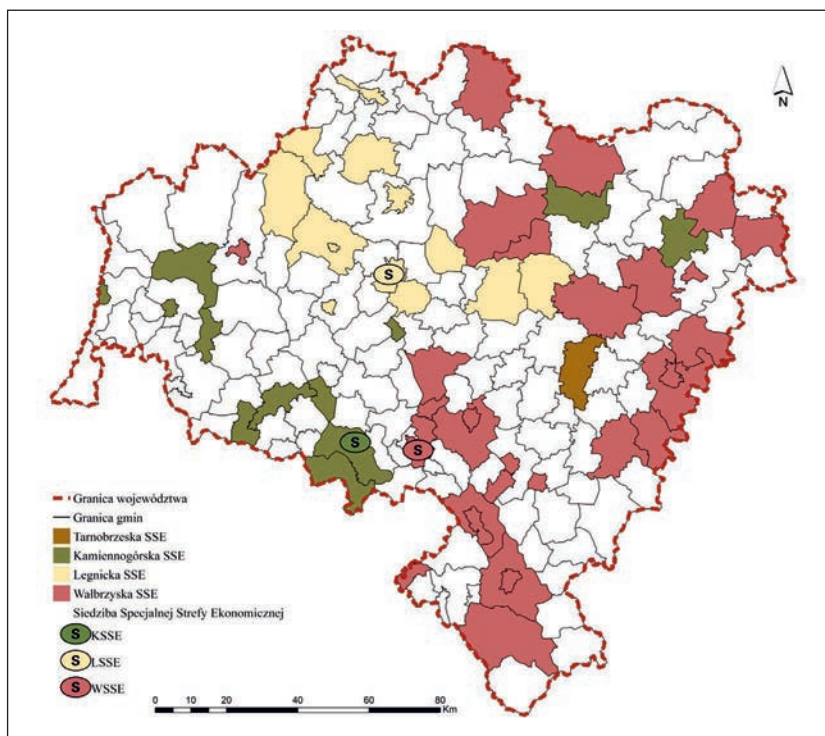

Analiza uwarunkowań działalności IOB w województwie dolnośląskim wykazała, iż region jest istotnie zróżnicowany pod względem liczby ludności, gęstości zaludnienia, rozwoju gospodarczego, poziomu bezrobocia itd. Najwyższy poziom rozwoju jest we Wrocławiu. Pozostałe miasta regionu, a także obszary wiejskie wykazują zapotrzebowanie na usługi dla biznesu. Stanowią one potencjał dalszego rozwoju IOB i przedsiębiorczości.

Na obszarze województwa dolnośląskiego funkcjonują cztery specjalne strefy ekonomiczne (SSE), zajmując łącznie największą powierzchnię inwestycyjną w Polsce (około 3,6 tys. ha w 55 podstrefach). Trzy z tych SSE mają swoje siedziby na obszarze województwa (rycina 6). Jak wynika z przyjętego podziału IOB na rodzaje, SSE nie zaliczono do IOB. Ze względu na charakter swojej działalności SSE stanowią istotne uwarunkowanie dalszego rozwoju IOB. Po zakończeniu działalności SSE z końcem 2026 roku zajmowane przez nie obszary będzie można przeznaczyć m.in. na działalność IOB w ramach kontynuacji dotychczasowej funkcji zagospodarowania terenu.

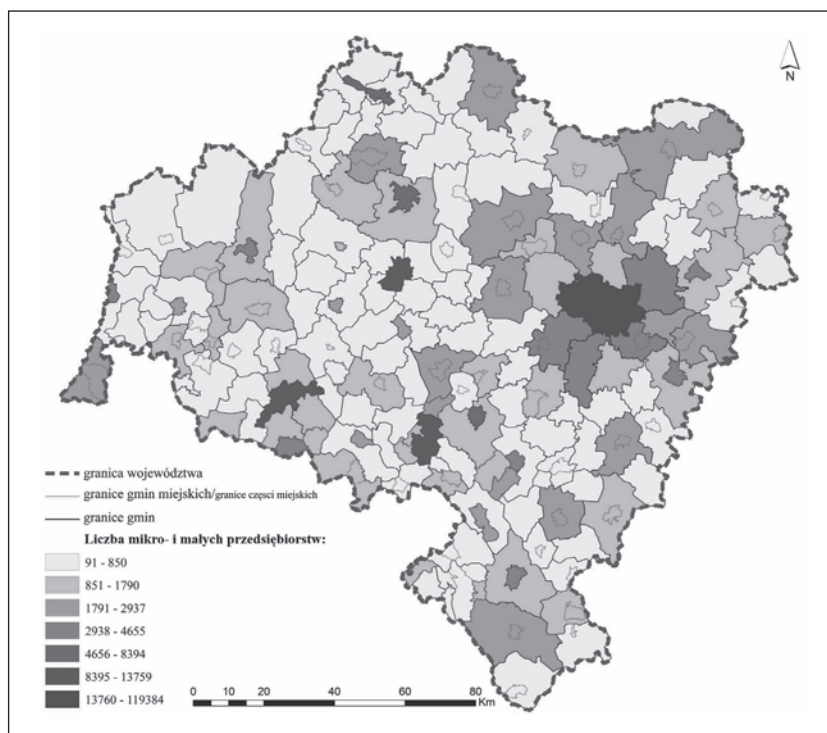
Analiza lokalizacji mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw wykazała, że ich największe koncentracje występują w miastach: Wrocław, Jelenia Góra, Wałbrzych, Legnica, Świdnica, Lubin oraz Głogów (rycina 7). Na terenie województwa dają się wyróżnić obszary o względnie wysokim poziomie rozwoju gospodarczego, w szczególności wokół największych miast. Najslabiej rozwinięta gospodarczo jest północna część województwa (powiat górowski).

Rycina 6. Gminy w województwie dolnośląskim, na obszarze których funkcjonują specjalne strefy ekonomiczne (2019)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy... (2019)

Rycina 7. Zróżnicowanie liczby mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw w gminach województwa dolnośląskiego (2018)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2019)

Dostępność transportowa jest kolejnym istotnym czynnikiem lokalizacji IOB w województwie dolnośląskim. Przez obszar województwa przebiega względnie dużo międzynarodowych i krajowych szlaków transportu drogowego, co przyczynia się do rozwoju gospodarczego regionu i umacnia jego pozycję na arenie międzynarodowej. Dodatkowo powiązania z innymi regionami w kraju i Europie umożliwia dobrze rozbudowana, lecz wymagająca częściowej modernizacji sieć linii kolejowych. Ważną rolę w systemie transportu odgrywa także Port Lotniczy Wrocław.

Z punktu widzenia prowadzenia działalności gospodarczej oraz popytu na usługi IOB atrakcyjne są obszary w sąsiedztwie węzłów autostrady A4, m.in. węzły: Zgorzelec, Bolesławiec, Legnickie Pole, Kąty Wrocławskie, Mikołajowice i inne. Do obszarów, na których rozwój IOB jest wskazany, zaliczono także gminy, w których zlokalizowane są węzły dróg ekspresowych oraz dróg głównych ruchu przyspieszonego.

WYTYCZNE ROZMIESZCZENIA INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU W DOKUMENTACH PLANISTYCZNYCH I STRATEGICZNYCH

Kwestia instytucji otoczenia biznesu, perspektywy ich rozwoju oraz ich oddziaływanie na sytuację gospodarczą poruszane są w wielu dokumentach planistycznych, jednak w niewielu przypadkach aspekt ten pojawia się w kontekście ich przestrzennego rozmieszczenia w regionie. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa

dolnośląskiego wskazuje wyłącznie na konieczność zwiększania konkurencyjności inwestycyjnej województwa, która jest możliwa do osiągnięcia poprzez wyznaczenie nowych stref o najkorzystniejszej lokalizacji dla rozwoju gospodarczego, podkreślając jednocześnie konieczność współpracy z odpowiednimi samorządami. Wskazuje się zatem na potrzebę dalszego rozwoju gospodarczego, tworzenie nowych miejsc i mechanizmów umożliwiających dynamiczny wzrost gospodarki. Zauważa się potrzebę funkcjonowania instytucji wspierających biznes, lecz nie wyznacza się ich lokalizacji czy zasad rozmieszczenia ani kierunków rozwoju (Projekt..., 2018).

W dokumentach strategicznych województwa dolnośląskiego również brakuje jasnych zasad rozmieszczania IOB (Ramy..., 2015). Dokumentem, który określa wyzwania regionu w zakresie rozbudowy gospodarki innowacyjnej opartej na wiedzy, jest *Regionalna strategia innowacji dla województwa dolnośląskiego na lata 2011–2020*, gdzie wskazuje się na problem rozwoju gospodarczego i przedstawia się projekty realizowane przez Urząd Marszałkowski na rzecz poprawy dynamiki rozwoju regionu (m.in. projekt „Rozwój, koordynacja, monitoring i ewaluacja dolnośląskiego systemu innowacji”) (*Regionalna strategia...*, 2011). Wszystkie te działania opierają się na strategiach wdrażania innowacyjności, lecz nie skupiają się na wskazaniu optymalnych miejsc ich rozwoju.

Regionalny program operacyjny województwa dolnośląskiego 2014–2020 (2019) podobnie jak wymienione wyżej dokumenty podkreśla konieczność wzmocnienia potencjału sektora B + R, rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw i rozwoju produktów i usług w MŚP, ale zwraca także uwagę na terytorialny wymiar wyznaczonych celów. Większość tych inwestycji planuje się rozwijać na obszarze całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów słabiej rozwiniętych.

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego 2020 (2019) zwracała uwagę na wolny wzrost innowacyjności regionu, spowodowany m.in. nieodpowiednią współpracą sektora publicznego i prywatnego. Stawiała również wyzwania rozwojowe dla województwa, polegające m.in. na utworzeniu gospodarki innowacyjnej oraz wzmoczeniu współpracy pomiędzy samorządami, uczelniami a IOB. Tym samym zakładała utworzenie „autostrady nowej gospodarki”, tj. obszaru, który charakteryzowałyby się dynamicznym rozwojem nowoczesnych technologii, skupiony przy najważniejszych traktach komunikacyjnych regionu, obejmując jednocześnie miasta, które niegdyś były podstawą gospodarki Dolnego Śląska. Proponowała, aby w celu przyspieszenia rozwoju nowych podmiotów gospodarczych wzmocnić działalność w zakresie technologicznym, obsługi prawnej i planistycznej. Uznać można zatem, choć nie zostało to jasno zawarte w dokumencie, iż obszar „autostrady nowej gospodarki” stanowi wskazanie priorytetowych lokalizacji rozmieszczenia IOB jako instytucji doradczych i wspierających rozwój przedsiębiorstw proinnowacyjnych.

Aktualna *Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego 2030* (2019) wskazuje na fakt funkcjonowania w granicach województwa kilkudziesięciu instytucji i firm świadczących usługi dla biznesu, które są wsparciem dla lokalnych przedsiębiorców. Szczególną uwagę zwraca się na usługi innowacyjne, proinwestycyjne i komercjalizację badań naukowych. Ponadto w strategii podkreśla się, iż szansę na dynamiczny rozwój przedsiębiorstw innowacyjnych mają obszary w granicach „koncentracji wsparcia publicznego na regionalnych, inteligentnych specjalizacjach”. Rozwój usług otoczenia biznesu, wspieranie przedsiębiorczości oraz rozwój sieci powiązań gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań klastrowych, wpisane są w strategię jako

grupa zadań strategicznych w ramach celu operacyjnego „Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki”, którego realizację powierza się Samorządowi Województwa Dolnośląskiego.

PROPOZYCJE KIERUNKOWYCH ZASAD ROZMIESZCZANIA NOWYCH IOB

Brak obowiązujących wytycznych w zakresie pożądanego lokalizacji nowych IOB pozostawia podejmowanie decyzji o wyborze konkretnej lokalizacji nowych IOB grze sił rynkowych, stanowi także wypadkową czynników nierynkowych, przyczynia się do nawarstwiania problemów ekonomicznych i konfliktów przestrzennych, do nierównomiernego rozkładu przestrzennego tych instytucji. Z punktu widzenia polityki rozwoju lokalnego usystematyzowanie zasad rozmieszczenia nowych IOB posłużyłoby jako wsparcie dla samorządów przy wydawaniu decyzji o przeznaczeniu gruntów pod tego rodzaju inwestycje.

W województwie dolnośląskim warto rozważyć włączenie do kierunkowych zasad rozmieszczenia nowych IOB m.in. następujące wnioski z przeprowadzonej analizy:

- Zasadniczo nie należy wspierać lokalizacji nowych IOB na obszarach ich wysokiej koncentracji. Kontynuacja dotychczasowego trendu tworzenia skupisk IOB w większych miastach może doprowadzić do dalszego wzrostu wewnątrzregionalnych dysproporcji ekonomicznych, peryferyzacji obszarów o niskiej dostępności IOB, narastania w nich problemów społecznych.
- W związku z tą zależnością warto ograniczyć wspieranie tworzenia nowych IOB w stolicy województwa z powodu zidentyfikowanej silnej koncentracji tego rodzaju instytucji (61%).
- W związku z występowaniem zależności między działalnością niektórych rodzajów IOB a problemem smogu (m.in. parki przemysłowe) należy dążyć do ograniczenia ich lokalizacji na obszarach miejskich.
- W większym stopniu niż dotychczas należy wspierać tworzenie i działalność nowych IOB w częściach wiejskich gmin miejsko-wiejskich – jeśli występuje na tych terenach odpowiedni potencjał. Działalność instytucji otoczenia biznesu na terenach wiejskich przyczyniłaby się do podniesienia konkurencyjności tych obszarów. W przypadku Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego warto wspierać tworzenie nowych IOB na terenach gmin funkcjonalnie powiązanych z miastem wojewódzkim.
- W przypadku wniosków o dofinansowanie tworzenia IOB z regionalnego programu operacyjnego należy każdorazowo wykonać szczegółową analizę uwarunkowań i wpływu projektu na poprawę dostępności IOB w skali województwa, w tym – wpływu na zmniejszenie występujących dysproporcji w rozmieszczeniu IOB.
- W ramach przygotowania się do zakończenia działalności specjalnych stref ekonomicznych na zajmowanych przez nie terenach należy stworzyć warunki do kontynuacji funkcji produkcyjno-usługowej, wspierać rozwój biznesu. Powinny to być obszary wskazane do lokalizacji nowych IOB.
- W związku z występowaniem klasycznego konfliktu funkcji produkcyjnej i różnych form ochrony przyrody w trosce o naturalne ekosystemy należy dążyć do ograniczania lokalizacji nowych IOB na terenach cennych przyrodniczo.
- Z kolei obecność uczelni wyższych w tej samej miejscowości nie może być zasadą rozmieszczania nowych IOB w województwie dolnośląskim. Siedziby uczelni

wyższych znajdują się we Wrocławiu, z kilkoma wyjątkami. Działalność filii jest ograniczona do kilku największych miast: Wałbrzycha, Świdnicy, Jeleniej Góry, Legnicy, Lubina, Głogowa, Polkowic, Kłodzka. Przyjęcie odległości od uczelni wyższych jako zasady rozmieszczania nowych IOB przyczyniłoby się do dalszej polaryzacji rozwoju, narastania dysproporcji w dostępności przestrzennej IOB, pogarszania spójności terytorialnej obszaru województwa.

WNIOSKI

Na obszarze województwa dolnośląskiego występują istotne dysproporcje w dostępności przestrzennej IOB. Szczególna koncentracja wszystkich rodzajów tych instytucji występuje w stolicy województwa. Struktura przestrzenna istniejących IOB nie przyczynia się do równomiernego, harmonijnego i efektywnego rozwoju gospodarczego regionu, a w przypadku obszarów o najgorszej dostępności – zmniejsza ich szanse rozwojowe.

Istnieje potrzeba usystematyzowania zasad rozmieszczania IOB w ramach polityki wspierania przedsiębiorczości i innowacji oraz polityki przestrzennej, zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym. Obecny system wdrażania regionalnych i krajowych programów operacyjnych nie uwzględnia w stopniu wystarczającym zasad rozmieszczania tych instytucji. Instytucje zarządzające nie dysponują mapami inwentaryzacji obiektów IOB, których budowę, rozbudowę, modernizację czy wyposażenie wspierają.

Opracowanie zasad wyboru lokalizacji nowych IOB posłużyłoby jako wsparcie dla samorządów przy wydawaniu decyzji o przeznaczeniu gruntów pod tego rodzaju inwestycje. Na przykład jedną z takich zasad powinno być dążenie przy wyborze konkretnej działki czy budynku pod lokalizację IOB do zahamowania postępującego zjawiska *urban sprawl*, powodującego m.in. chaos przestrzenny, wzrost transportochłonności układu przestrzennego i antropopresji na środowisko przyrodnicze. Powinno się ograniczać inwestycje typu *greenfield* na rzecz *brownfield*, promując tym samym recykling przestrzeni. W tym celu należy w jak najlepszy sposób – poprzez adaptację – wykorzystać tereny, które znajdują się obecnie w granicach SSE, a które z mocy prawa z końcem 2026 roku zakończą swoją działalność.

Oprócz ustalenia kierunkowych zasad, w ramach polityki wspierania innowacyjności i przedsiębiorczości należy dążyć do wyznaczenia obszarów w skali gminy wskazanych do tworzenia na nich IOB, bez wskazywania lokalizacji punktowych w terenie. Mapa koncepcyjna rozmieszczenia IOB powinna przedstawiać potencjał miejsca do tego typu inwestycji. Natomiast rodzaj IOB powinien wynikać z istniejącej struktury przestrzennej i rodzajowej IOB oraz aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania na usługi dla biznesu.

Każdą potencjalną lokalizację nowej IOB należy rozpatrywać indywidualnie w oparciu o analizę istotnych i specyficznych dla danego miejsca uwarunkowań. W przypadku niekorzystnych uwarunkowań demograficznych charakterystycznych dla większości gmin nowe IOB stanowią czynnik prorozwojowy, przyciągający inwestorów, ważny dla lokalnego rynku pracy, co będzie miało pozytywny wpływ na rozwój demograficzny, m.in. poprzez zwiększenie imigracji.

Rozmieszczenie nowych IOB na obszarach o ich niskiej dostępności może uruchomić efekty synergiczne, liczne pozytywne efekty społeczno-gospodarcze, przyczynić się

do poprawy wizerunku miejscowości jako element *geobrandingu*, a także – do wzrostu dochodów jej mieszkańców i dochodów budżetów samorządowych. Korzyści te będą rozłożone w czasie.

Literatura

References

- Dołzbłasz, S. (2009). Instytucje otoczenia biznesu oraz jednostki B+R na obszarze województwa dolnośląskiego. W: *Endo- i egzogeniczne determinanty obszarów wzrostu i stagnacji w województwie dolnośląskim w kontekście Dolnośląskiej strategii innowacji*. Wrocław: Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego.
- Gasidło, K. (1995). Parki Technologiczne. Próba analizy przestrzenno-funkcjonalnej. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Architektura*, 26.
- GUS (2019, 19 grudnia). Bank danych lokalnych. Pozyskano z <https://bdl.stat.gov.pl>
- Hołub-Iwan, J., Olczak, A.B., Cheba, K. (2012). *Benchmarking parków technologicznych w Polsce*. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Instytucje otoczenia biznesu* (2019, 8 grudnia). Wrocław: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Pozyskano z <http://www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/innowacje/instytucje-otoczenia-biznesu>
- Kornecki, J., Kowalczyk, A. (red.) (2010). *Badanie potencjału dolnośląskich organizacji otoczenia biznesu w zakresie świadczenia usług proinnowacyjnych. Raport 2010*. Wrocław: ARGi.
- Ładysz, J. (2014). Spójność terytorialna Unii Europejskiej a transgraniczny rozwój zintegrowany. W: J. Potocki, J. Ładysz (red.). *Gospodarka Przestrzenna. Dylematy i wyzwania współczesności. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 339.
- Mapa specjalnych stref ekonomicznych (2019, 2 grudnia). Pozyskano z <http://sse.mapa.info.pl/>
- Pisano, G.P., Shih, W.C. (2009). Restoring American Competitiveness. *Harvard Business Review*, July–August, 1–14.
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) (2014). *Ośrodki innowacji w Polsce (z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości). Raport 2014*. Warszawa.
- PORT – Polski Ośrodek Rozwoju Technologii (2019, 19 grudnia). Sieć badawcza Łukasiewicz. Pozyskano z <https://www.port.org.pl/pl/kampus-prace/>
- Projekt Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (2018). Wrocław: Instytut Rozwoju Terytorialnego.
- Ramy strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska* (2015). Załącznik do *Regionalnej strategii innowacji dla województwa dolnośląskiego na lata 2011–2020*. Wrocław: Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca.
- Regionalna strategia innowacji dla województwa dolnośląskiego na lata 2011–2020* (2011, 30 sierpnia). Uchwała nr 1149/IV/11 Zarządu Województwa Dolnośląskiego.
- Regionalny program operacyjny województwa dolnośląskiego 2014–2020* (2019, 19 grudnia). Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Pozyskano z <https://www.fundusze-europejskie.gov.pl/media/31775/RPO-WD-2014-2020v2.pdf>
- Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego 2020* (2019, 19 grudnia). Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Pozyskano z http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/SRWD_2020-final.pdf
- Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego 2030* (2019, 19 grudnia). Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Pozyskano z http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/STRATEGIE%20-%20ZESTAWIENIE/1.DOLNY-%20SLASK/SRWD_2030_calosc_druk.pdf
- Strykiewicz, T. (1999). *Adaptacja przestrzenna przemysłu w Polsce w warunkach transformacji*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Jerzy Ładysz, dr inż., Politechnika Wrocławska, Wydział Architektury, Katedra Urbanistyki i Procesów Osadniczych. Ekonomista i urbanista, adiunkt w Katedrze Urbanistyki i Procesów Osadniczych Politechniki Wrocławskiej; absolwent Wydziału Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu oraz Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej. Specjalizuje się w modelowaniu i optymalizacji rozmieszczenia

obiektów usługowych, prognozowaniu finansowych i ekonomicznych skutków opracowań planistycznych, spójności terytorialnej, współpracy transgranicznej. Autor publikacji naukowych z zakresu gospodarki przestrzennej i ekonomii.

Jerzy Ładysz, PhD Eng. Wrocław University of Science and Technology, Faculty of Architecture, Department of Urban Planning and Settlement Processes. An economist and urban planner, assistant professor in the Department of Urban Planning and Settlement Processes at the Wrocław University of Science and Technology; graduate of the Faculty of National Economy of the Wrocław University of Economics and Business and the Faculty of Architecture at the Wrocław University of Science and Technology. He specialises in modelling and optimisation of the location of service facilities, forecasting of the financial and economic effects of land-use planning studies, territorial cohesion and cross-border cooperation. He is an author of academic publications on land management and economics.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5980-6808>

Adres/address:

Politechnika Wrocławska
Wydział Architektury
Katedra Urbanistyki i Procesów Osadniczych
ul. B. Prusa 53/55, 50-317 Wrocław, Polska
e-mail: jerzy.ladysz@pwr.edu.pl